

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Förskollärares arbets sätt med flerspråkiga barn

Ajnur Kantur
Selma Özer

Examensarbete 15 hp
Inom Lärande

Läro ut bildningen
Vårterminen 2012

Handledare
Ylva Lindberg

Examinator
Mattias Fyhr

SAMMANFATTNING

Ajnur Kantur & Selma Özer

Förskollärarens arbetssätt med flerspråkiga barn

Antal sidor: 30

Syftet med denna studie var att undersöka hur förskollärare beskriver att de arbetar med språkutveckling för flerspråkiga barn. I vår studie utgick vi ifrån två frågeställningar som var följande: Hur arbetar förskollärarna för att förbättra förutsättningar för flerspråkiga barns språkutveckling? Vilken betydelse har hem- och förskolemiljön för flerspråkiga barns språkutveckling?

Till vår studie använde vi oss av kvalitativa intervjuer för att få möjlighet till utvidgade svar på frågeställningarna. Vi intervjuade åtta förskollärare som arbetar i olika förskolor, tre av de var flerspråkiga. I resultatet kom vi fram till att samtliga förskollärare arbetar på olika sätt för att stimulera flerspråkiga barns språkutveckling. De förskollärare som hade en stor arbetserfarenhet visade sig ha bättre kunskaper i arbete med flerspråkiga barn jämfört med de andra. Förskollärarna påpekade att barn är olika och tar till sig språk på olika sätt. Modersmålet har en stor betydelse vid inläring av det svenska språket för flerspråkiga barn. Det finns flera orsaker till varför ett barn utvecklas olika bra språkligt; det kan bland annat vara den stimulans han/hon får från hemmet, vilka barnet umgås med samt de resurser som finns tillgängliga på förskolan.

Sökord: Flerspråkighet, språkstimulans, förskolan, miljö, föräldrasamverkan.

Postadress
Högskolan för lärande
och kommunikation (HLK)
Box 1026
551 11 JÖNKÖPING

Gatuadress
Gjuterigatan 5

Telefon
036-101000

Fax
036162585

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Bakgrund	2
2.1 Sociokulturellt perspektiv	2
2.2 Begreppsdefinition av två och flerspråkighet	2
2.3 Behovet av språk	3
2.4 Mångkultur och interkultur.....	4
2.5 Hemmiljöns påverkan på barns språkutveckling.....	5
2.6 Den pedagogiska miljöns påverkan på barns språkutveckling.....	5
2.7 Språkstimulerande arbetssätt i förskolan.....	6
2.8 Föräldrasamverkan	8
3. Syfte och frågeställningar.....	9
Frågeställningar	9
4. Metod	10
4.1 Metodval.....	10
4.2 Urval	10
4.3 Genomförande	11
4.4 Forskningsetiska aspekter.....	11
4.5 Giltighet och trovärdighet.....	12
5. Resultatanalys.....	12
5.1 Kort beskrivning av förskollärarna.....	13
5.2 Förskollärarnas arbetssätt för förbättrande av förutsättningarna för flerspråkiga barns språkutveckling.....	14
5.2.1 Inskolningsperioden på förskolan.....	14
5.2.2 Modersmålets betydelse.....	15
5.2.3 Språkstimulans	16
5.2.4 Tillgängliga resurser.....	18
5.2.5 Hem- och förskolemiljö	20

5.2.6 Föräldrasamverkan	21
6. Diskussion	23
6.1 Metoddiskussion	23
6.2 Resultatdiskussion	23
6.3 Sammanfattning.....	28
6.4 Förslag till vidare forskning.	29
Referenslista	30
Bilaga	31

I. Inledning

Vi är två förskollärarstudenter som kommer från andra länder än Sverige och att vi själva är flerspråkiga gav oss intresset att undersöka hur förskollärare arbetar för att stimulera flerspråkiga barn i sin språkutveckling. Efter de erfarenheter vi har från vår verksamhetsförlagda utbildning har vi fått förståelse om hur viktigt det är att som förskollärare stödja dessa barns språkutveckling. Vi anser att det är viktigt att barn behärskar sitt modersmål, eftersom det ger förutsättningar till att klara sig bättre på andra språk. Vi vill med denna studie fördjupa våra kunskaper i ämnet, samt bidra med inspiration och utvidgning av perspektiv för förskollärare som arbetar med flerspråkiga barn.

Många barn i Sverige växer upp i flerspråkiga familjer och för många föräldrar är förskolan det första mötet med svensk kultur. Calderon (2004) skriver att personalen i förskolan måste utveckla ett interkulturellt förhållningssätt för att stödja barnen; att utveckla en dubbel kulturtillhörighet. Skolverket (2010) skriver att barn med utländsk bakgrund ska få stöd att utveckla en dubbel kulturtillhörighet samt att personalens förhållningssätt påverkar kontakterna med de barn och föräldrar som har en annan kulturell bakgrund. Vi anser att förskolans sätt att möta barnens olika språk har en avgörande betydelse för hur de kommer att utvecklas som individer. På förskolan kan förskollärarna påverka vilka språkliga kompetenser barnen kommer att uppnå i sina olika språk och stimulera deras kunskapsutveckling. Språk och identitet hänger ouplösligt samman liksom språk och lärande (Benckert, m fl. 2008). Calderon (2004) anser att förskollärarna måste ge flerspråkiga barn möjligheter att utveckla sina språk på grund av att språk, identitet och lärande är tätt sammanlänkande. Vidare skriver Calderon att språk och identitetsutvecklingen går hand i hand, språk är en del av kommunikationen som består av gester, miner, tonfall som skiljer sig åt i olika kulturer: ”Språk är bärare av både identitet och kultur som skapar tillhörighet”, menar Calderon (2004, s.13).

Det är viktigt hur flerspråkiga barn blir bemötta i sin språkutveckling, eftersom det påverkar barns lärande och kunskapsutveckling. Att vara flerspråkig innebär att ha ett annat modersmål än svenska. Det brukar oftast vara så att barn pratar sitt modersmål hemma med sina föräldrar och lär sig det svenska språket i skolan för att kommunicera med andra i det svenska samhället. Forskning har visat att språkutvecklingen är som intensivast i förskoleåldern och under de tidiga skolåren (Calderon, 2004).

2. Bakgrund

Bakgrunden inleds med en beskrivning av det sociokulturella perspektivet för att få en uppfattning om barns språkutveckling samt att begreppet flerspråkighet definieras. Vidare behandlas olika forskningsresultat när det gäller förskollärarnas tillvägagångssätt i arbete med flerspråkiga barn. Avslutningsvis beskrivs miljöns betydelse och samarbetet mellan föräldrar och förskollärare samt hur detta bidrar till barns språkutveckling.

2.1 Sociokulturellt perspektiv

Arnqvist (1993) utgår från Vygotskys (1896-1936) tankar och teorier om att språk är ett socialt fenomen som har utvecklats för att människor ska kommunicera med varandra. Vygotsky ansåg att barn i sin utveckling går från att vara social till mer individuell, samt att språket i början är socialt och kommunikativt, för att sedan blir ett egocentriskt språk. Det sociala språket kommer till uttryck när barnet riktar sig mot andra människor och vill någonting, medan det egocentriska språket senare blir ett viktigt instrument för barnet för att utveckla egna tankar. Arnqvist skriver vidare att det mänskliga tänkandet utvecklas med språket som verktyg.

Säljö (2009) skriver att människan från födseln söker en social kontakt med andra och utvecklar olika former av samspel med personer i sin närhet. Säljö menar att språket utvecklas som ett medel för att hålla möjligheten till kommunikation levande. Vidare skriver han att när ett barn lär sig ett språk, lär det sig att skapa kontakt med sin omvärld. Barnet kan med hjälp av språket även agera i sin omgivning och påverka den. Säljö menar att vi människor använder språket som redskap till att förmedla verkligheten samt vårt sätt att tänka, bete oss, kommunicera och uppfatta verkligheten. Vår verklighetsuppfattning är formad av våra sociala och kulturella erfarenheter. Förväntningar på barn och deras sociala erfarenheter är olika i olika samhällen. I ett sociokulturellt perspektiv på lärande har kommunikation en central betydelse. Det är genom kommunikation som individen skaffar sig kunskap och färdigheter. Barnet blir medvetet om sin omvärld genom att hon / han får höra hur andra talar ger sin föreställning om världen.

2.2 Begreppsdefinition av två och flerspråkighet

Skutnabb-Kangas (1981) definierar tvåspråkigheten enligt följande:

Tvåspråkig är den som har en möjlighet att fungera på två (eller flera) språk, antingen i enspråkiga eller tvåspråkiga samfund i enlighet med de sociokulturella krav på en individs kommunikativa och kognitiva kompetens som dessa samfund och individen själv ställer

(Skutnabb-Kangas, 1981, s. 93).

Sandvik och Spurkland (2011) skriver att en flerspråkig person kan använda mer än *ett* språk i vardagslivet och att det används inom skilda områden och sammanhang. De menar att flerspråkiga barn är en mångskiftande grupp när det gäller färdigheter i modersmålet. Flerspråkiga barn kan ha ett åldersadekvat språk på båda språken eller sakna det på båda två.

Skans (2011) påpekar att antalet flerspråkiga barn har ökat i det svenska samhället. Begreppet *flerspråkigt* betyder att en majoritet av barnen har ett annat modersmål än svenska. Det går också att definiera flerspråkiga barn som de som använder mer än ett språk i sin vardag. Det språk som barnet lär sig först i hemmet kallas för *förstaspråk* det vill säga *modersmål*. Begreppet *andraspråk* definieras som det språk barnet lär sig utöver sitt modersmål. Svenskan är andraspråket för de barn som har ett annat modersmål än svenska, skriver Skans. Barn har ett stort behov av språk för sin kommunikation, vilken i sin tur har en stor betydelse för lärandet.

2.3 Behovet av språk

Ladberg (1996) skriver att en människa inte lär sig språket automatiskt, utan det måste kännas viktigt för individen. Barn behöver språket för att det är viktigt att till exempel upprätta känslomässiga relationer med de människor som står barnet nära eller som barnet vill umgås med. Barn lär sig språk av de personer som de tycker om. Anledningen till att lära sig språk är behovet av att göra sig förstådd. När de värdefulla personerna i barnets närhet talar flera språk kan hon/han också lära sig många språk. Ladberg menar att alla barn kan lära sig många språk, det har ingenting med begåvning att göra. Ladberg menar dock att ett barn med mindre begåvning kan lära sig ett eller flera språk på en lägre nivå. Flerspråkiga barn och vuxna utvecklar sina språk olika beroende på sammanhang. Olika språk kan vara dominerande i olika skeden i livet. Det viktigaste för ett flerspråkigt barn, är att kunna kommunicera i varje språk tillräckligt bra i de sammanhang där det språket används.

Calderon (2004) menar att barns tvåspråkighet utvecklas på olika sätt. Det finns två olika slags tvåspråkighet: *simultan* och *successiv*. *Simultan* tvåspråkighet kallas det om ett barn lär sig två språk från födseln, då sker språkinläringen mer eller mindre parallellt. Om inläringen av språket börjar först efter att barnet är cirka tre år, kallas det *successiv* inläring. I båda sätten av att lära sig språk är det vanligt att barn blandar sina språk. Detta kan dels bero på att det tar tid att lära sig hålla isär språken, dels för att barnet inte har utvecklat ett tillräckligt ordförråd. Det gäller att vara konsekvent som förälder och hålla sig till ett språk i taget. Det bästa är att föräldrarna talar det språk som de bäst kan förklara sina känslor med. Vidare skriver Calderon (2004) att flerspråkighet kan underlätta för barn att lära sig ytterligare språk. För de

flesta flerspråkiga barn går det bra att växa upp med flera språk under förutsättning att det finns tillräckligt med stimulans för alla språken i barnets närmaste miljö.

2.4 Mångkultur och interkultur

I *Läroplanen för förskolan 98 (rev. 2010)* står det att:

Förskolan ska sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet och sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.

(Skolverket, 2010, s.11)

Det står vidare att förskolan är en social och kulturell mötesplats som ska förbereda barnen för ett liv i ett allt mer internationaliserat samhälle. Medvetenhet och delaktighet i andras kulturer bidrar till att barn utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar (Skolverket, 2010).

Skans (2011) skriver att interkulturell pedagogik är ett förhållningssätt mellan personer som har olika bakgrund samt att det är en lärandeprocess där olikheterna är berikande. Ingen får utsättas för diskriminering på grund av sitt ursprung eller bakgrund. Interkultur bygger på möten genom handlingar, interaktioner och viljan att förändra. Skans anser att det centrala i den interkulturella pedagogiken är möten mellan enskilda människor och grupper, samt möten med olika kulturer. Skans (2011) menar att i förskolans arbetssätt är det viktigt med barnens trygghet, språkutveckling och en bra föräldrakontakt samt föräldradelaktighet. För att möta barnens behov behöver förskollärarna ha kunskaper om deras familjesituation och intressen. Vidare skriver Skans att i de interkulturella lärandemiljöerna är det viktigt att förskollärarna möter föräldrarna utifrån ett komplementärt synsätt. Det innebär att förskollärarna visar förståelse för familjens situation. En bra relation mellan föräldrar och förskollärare skapar även en bättre relation mellan barn och förskollärare.

Benckert och Håland (2008) skriver att i ett interkulturellt arbetssätt i samband med inskolning, är det viktigt att föräldrar får tillfälle att planera sitt barns språkutveckling med någon som har kännedom om hur det är att växa upp med flera språk. Om föräldrar ska kunna bistå sina barns språkutveckling måste de informeras om vad de skall fundera på när det gäller denna utveckling. Under förskoleåren finns den bästa möjligheten till att barn blir flerspråkiga. Därför är det viktigt, att föräldrarna uppmärksammas på att de bör tala det språk de klarar av bäst, även om deras gemensamma språk är svenska. Vidare skriver Benckert och Håland (2008) att det bästa sättet för dessa barn att bli flerspråkiga är om föräldrar talar sitt mo-

dersmål hemma. Språken behöver användas regelbundet, och att använda sig av ett nyanserat ordförråd är ett villkor för en bra språkutveckling menar Benckert och Håland.

2.5 Hemmiljöns påverkan på barns språkutveckling

Svensson (1998) anser att för att ett barn ska bli flerspråkigt är det grundläggande att hon/han får flera möjligheter att tala på minoritetsspråket det vill säga sitt modersmål. Som förälder ska man uppmuntra sitt barn till att använda sig av modersmålet för att beskriva sina känslor och tankar samt hjälpa barnet att hitta rätt ord för att kunna uttrycka sig. Föräldrar lägger grunden för barnets fortsatta språkutveckling. Svensson påpekar vidare att det inte räcker med att bara tala minoritetsspråket med sina föräldrar, utan barnet behöver få många andra tillfällen med andra barn och vuxna som talar samma språk. Positiva upplevelser, känslor och bra samspel med andra är en nödvändig utgångspunkt för en välutvecklad flerspråkighet.

Benckert och Håland (2008) skriver att den tidiga språkutvecklingen är viktig för alla barn. De flesta barn utvecklar sitt modersmål under förskoleåren samtidigt som ett annat språk. Detta sker inte automatiskt, utan föräldrar måste ta ställning till hur mycket de själva är beredda att stödja sitt barns språkutveckling. Senare i förskoleåldern har förskolärarnas förhållningssätt och kunskap om flerspråkighet har en stor betydelse. Barnets möjlighet till att bli flerspråkigt påverkas även av det övriga samhällets attityd och tillgången till språklig stimulans av barnets olika språk.

Ladberg (2007) anser att vi människor är olika samt att det sätt att tillägna oss språk varierar. En del människor vill helst lyssna in språket under en lång period innan de börjar tala. När de känner sig beredda att uttrycka sig blir det en ”explosion”, vilket innebär att de har lagrat många ord. Språkets helhet är i fokus för deras inläring. Sättet att lära sig språk beror på människans sätt att umgås och ta kontakt med andra.

2.6 Den pedagogiska miljöns påverkan på barns språkutveckling

Svensson (1998) skriver att den pedagogiska miljön har en stor betydelse för barns språkutveckling. Den kan beröra den fysiska, psykiska samt sociala miljöns påverkan på individen men också hur dessa olika miljöer påverkas sinsemellan. Vilka miljöfaktorer som är mest avgörande beror på det enskilda barnets förmåga, situationen det befinner sig i samt utvecklingen och barnets mottaglighet för den inlärningsform som erbjuds. Om alla dessa faktorer har betydelse för barnets inlärningsförmåga innebär det att inlärningsmiljön och förskollärares arbetssätt behöver anpassas så att barnet kan dra störst nytta av den. Svensson (1998) påpekar att när ett barn byter språkmiljö, minskar barnets språkförmåga för modersmålet. Ibland kan

det upplevas som att barnets språkförmåga i det senast inlärd språket ökar snabbt i vardagssituationer, men samtidigt kan det vara svårt för barnet att lösa svårare problem. Därför är det viktigt att förskolläraren försöker hjälpa barnet på bästa möjliga sätt i olika sammanhang.

Calderon (2004) skriver att barn kommer med olika erfarenheter och kompetenser på förskolan och menar att det är förskollärarens uppgift att ta vara på barnens olika kompetenser. Det är viktigt att se på varje barn som kompetent samt erbjuda en pedagogisk miljö som ger dem lust att lära, leka och utforska. Calderon menar vidare att barn lär sig språk genom samspel med andra barn och vuxna i en kreativ och rolig miljö samt att barn behöver använda språket i många olika sammanhang för att det ska utvecklas.

Ladberg (2007) påpekar att hur omgivningen ser på flerspråkighet beror på om man är i enspråkig eller flerspråkig miljö. Skulle omgivningen uppmuntra till flerspråkighet och ge det ett värde skulle det kännas naturligt för barn att använda alla sina språk. I svenska miljöer uppmuntras flerspråkighet mindre, enspråkighet ses som naturligt medan flerspråkighet uppfattas som besvärligt. Det är inte antalet språk eller språkliga faktorer som skapar svårigheter för ett barn att lära sig språk. Om ett barn har problem med att lära sig ett språk beror det på att det är sämre förutsättningar för det språket. Ladberg (2007) menar att barnet har för få tillfällen att tala språket, känslomässigt upplevs det inte tillräckligt viktigt eller så har barnet lärt sig att man inte ska prata det språket utan att man ska använda ett annat språk. Ladberg skriver att språk bedöms olika värdemässigt som och det kan hända att människor inte vill tala det språk som har låg status i samhället och människor i hela världen har slutat att prata det språk som nedvärderats, föraktats eller som setts som förlegade.

2.7 Språkstimulerande arbetssätt i förskolan

I *Läroplanen för förskolan* framgår det tydligt att förskolan har i uppdrag att se till att barn med annat modersmål får stimulans för att stärka språkutvecklingen av sitt eget modersmål och det svenska språket:

Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Av skollagen framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål

(Lpfö 98 s. 9)

Ladberg (2000) påpekar att ett barn behöver alla sina språk, därför är det viktigt att omgivningen stödjer barns flerspråkighet. Det behövs ett målmedvetet arbete av vuxna i familj, förskola och skola för att ge en positiv bild av flerspråkighet. Vidare påpekar Ladberg att ha kun-

skaper om flerspråkighet gör att vi blir mer medvetna om att barns språkinlärning kräver rätt förutsättningar. Även Arnqvist (1993) skriver att en del undersökningar har visat att barns föräldrar har en framstående uppgift när det gäller tvåspråkighet. Föräldrarna behöver stimulera sina barn att använda sitt språk på olika sätt. Han påpekar att även i skolan behövs det skapas möjligheter så att barn kan använda både sitt modersmål och det majoritetspråk som finns. Svensson (1998) skriver att språkstimulans inte ska utformas som undervisning, det ska finnas möjligheter till lekar och olika upplevelser för att barn ska kunna utveckla ett så allsidigt språk som möjligt. Vidare skriver Svensson att förskollärare kan stimulera flerspråkiga barn på samma sätt som de enspråkiga barnen.

Skans (2011) menar att flerspråkiga förskolor behöver utveckla och förtydliga innehållet i verksamheten mer när det gäller stöd av språkinlärning. Ett exempel på hur språkinlärning kan stödjas är att förskollärare med bred språkkompetens, samt att koppla språkinlärningen till ett ämneslärande, exempelvis teknik. Skans skriver att ”det sker en samverkan mellan ämnet teknik och barnets språkutveckling” (s. 133). Vidare påpekar Skans att på den enskilda förskolan behövs det en diskussion om hur förskollärare ska kunna ge det språkliga stöd som varje situation kräver. Detta språkstöd går ut på att ge barn möjlighet att svara på flera sätt för att lära sig begrepp, exempelvis genom att ge stöd i form av konkreta material och bilder.

Loken och Melkeraaen (1996) skriver att i barnomsorgen och skolan behövs det ett målinriktat och konkret arbetssätt för att utveckla olika språk. Enligt författarna är det viktigt att förskollärarna inte begränsar språkstimulering bara till den period av dagen då det är samling. Det finns även andra tillfällen som kan utnyttjas såsom måltider, påklädningssituationer och fri lek. I arbete med flerspråkiga barn är det viktigt att vara uppmärksam på att dessa barn är i en speciell situation när det handlar om språkutveckling, eftersom de håller på att utveckla ytterligare ett språk utöver sitt modersmål. Därför är det viktigt att förskollärarna arbetar systematiskt och målinriktat med dessa barns språkutveckling. Vidare skriver Loken och Melkeraaen att barn som är flerspråkiga kan känna sig otrygga i situationer då de inte förstår mycket av det som händer. Rutiner i vardagen och upprepade aktiviteter kan hjälpa de barnen att få en helhetssyn av dagen på förskolan.

Naucér, Welin och Ögren (1998) anser att språkmiljön i förskolan är viktig i den mening att de samtal som förs mellan barn och vuxna eller barn emellan under olika aktiviteter och situationer påverkar deras språkutveckling. Grunden till barns språkutveckling är samtal. Barns språkkunnande utvecklas inte bara av att de hör språk i omgivningen, men även genom att de själva aktivt medverkar i samtal med andra människor.

2.8 Föräldrasamverkan

Skolverket (2010) skriver att förskolan ska samarbeta med barnens föräldrar eftersom detta bidrar till att barnen kan utvecklas på bästa möjliga sätt:

Förskollärare ska ansvara för: att ge föräldrarna möjligheter till delaktighet i verksamheten och att utöva inflytande över hur det konkretiseras i den pedagogiska planeringen.

(Lpfö 98, s. 15).

Naucmér, Welin och Ögren (1998) skriver att innan en svensk förskola tar emot invandrar- eller flyktingbarn är det viktigt att förskollärare först träffar barnets föräldrar. Det första samtalet med föräldrarna har syftet att lära känna barnet och familjens bakgrund och kultur, samt att ge information om en svensk förskola. Att ha en god kontakt med barnets föräldrar är av stor betydelse för det fortsatta arbetet med hela barnets situation. Föräldrar vet det mesta om barnets kultur, vanor, kontakt med andra barn, samt dess språk. Föräldrar behöver ta mer ansvar för att deras barn får rätt stöd och stimulans, samt att ge sitt barn möjligheter att använda sitt hemspråk med andra barn i positiva miljöer, exempelvis i föreningar (a.a).

Benkert och Håland (2008) menar att det är förskollärarens ansvar att redan vid inskolningen göra en språkplan tillsammans med föräldrarna. I samtalet måste ett förtroende väckas mellan förskollärare och föräldrar, för att kunna utbyta tankar kring barnets språkutveckling. För att möta de flerspråkiga barnens behov på ett bra sätt, är det viktigt att i det dagliga mötet med föräldrarna berätta om språkliga händelser som skett under dagen. Att dokumentera den dagliga verksamheten ökar möjligheten till förtroende och kontakt med föräldrar. Det finns även forskning som visar att samarbete med föräldrar är viktigt samt att samarbete med föräldrar påverkar barnens skolresultat senare.

3. Syfte och frågeställningar

I vår studie beskriver vi förskollärares arbetsätt med språkstimulans för flerspråkiga barn. Med ett flerspråkigt barn menar vi att ett barn har ett annat modersmål än svenska. Syftet med denna studie är att undersöka hur väl metoder för att stimulera flerspråkighet är förankrade på förskolan, där barnen är i början av sin språkutveckling. Vårt fokus är förskollärares bemötande och arbetssätt med flerspråkiga barn, den språkstimulans dessa barn får, hem och förskolemiljöns påverkan på flerspråkiga barns språkutveckling samt samarbete mellan hem och förskola.

Frågeställningar

- Hur arbetar förskollärare för att förbättra förutsättningar för flerspråkiga barns språkutveckling?
- Vilken betydelse har hem- och förskolemiljö för flerspråkiga barns språkutveckling?

4. Metod

Metoddelen inleds med metodval som har använts i studien vilket är kvalitativ metod. Sedan beskrivs hur intervjuerna genomfördes. Efteråt skildras de olika forskningsetiska aspekterna som har använts i studien. Det skrivs även om studiens trovärdighet och giltighet och avslutas med en resultatanalys.

4.1 Metodval

I undersökningen använde vi oss av kvalitativa intervjuer på grund av att vi anser att denna forskningsmetod passar in på vårt problemområde. Syftet med en kvalitativ intervju menar Patel och Davidson (2003) är att komma åt den intervjuades tankesätt om ett fenomen, samt att man får möjlighet till att få unik information från de intervjuade personerna. Svensson och Starrin (1996) skriver att till skillnad från kvantitativa intervjuer har kvalitativa intervjuer som mål att upptäcka företeelser och egenskaper. Patel och Davidson menar att i kvalitativa intervjuer är man mer intresserad av att upptäcka vad det är som sker och vad som händer snarare än att bestämma omfattningen av på förhand definierade frågor. Patel och Davidsson (2003) skriver att i en kvalitativ intervju är både intervjuaren och den person som intervjuas medskapare i samtalet men deras roller är olika. Patel och Davidson (2003) anser att intervjuaren behöver hjälpa den intervjuade för att samtalet ska bli meningsfullt och skapa ett sammanhängande tankesätt om det studerade fenomenet. Vi valde att ha semistrukturerade intervjuer. Detta innebär enligt Bryman (2008) att forskaren använder sig av en intervjuguide. Där frågorna inte nödvändigtvis ställs i samma ordning vid varje intervju. Intervjuaren har dessutom möjlighet att ställa följd frågor om det behövs. Vi ställde öppna frågor till respondenterna.

4.2 Urval

I denna studie valde vi att använda oss av ett bekvämlighetsurval. Enligt Bryman (2002) är detta urval bestående av individer som är tillgängliga. Därför kontaktade vi de förskollärare som var tillgängliga för vår undersökning. Med tillgänglig menar vi att de förskollärare vi fick intervjua kände vi igen sedan tidigare. Intervjuerna genomförde vi på fyra olika kommunala förskolor i olika sociokulturella områden södra delen av Sverige. Grundtanken till urvalet var att få en helhetsbild av förskolor i olika sociokulturella miljöer för att se om det finns några skillnader mellan dem. Vi fick intervjua åtta förskollärare på deras arbetsplatser. Jacobsen (2009) menar att i en kvalitativ studie behöver antalet intervjuade personer inte vara många, eftersom datainsamlingsmetoderna tar mycket tid. Den insamlade informationen är detaljrik

vilket komplicerar en överskådlig analys. Därför menar Jacobsen att i en kvalitativ undersökning behöver vi sträva efter att insamlade data ska vara dels unika, och dels hanterbara.

4.3 Genomförande

Innan vi skulle genomföra våra intervjuer bestämde vi oss för att göra en pilotintervju. Enligt Patel och Davidson (2003) är pilotintervju ett bra sätt att förbereda för en intervju med någon annan utöver de valda respondenterna. En pilotintervju, anser vi, bidrar med vad intervjuaren ska tänka på vid kommande intervjuer. Det vill säga som Patel och Davidson nämner, att komma ihåg att vi inte bara talar med ord utan även vårt ansiktsuttryck läses av respondenten vilket kan påverka dennes svar. Genom en pilotintervju får vi även möjlighet till reflektion kring hur frågorna är upplagda samt vad vi behöver tänka på för att få ut så mycket information som möjligt av kommande intervjuer. Vi kontaktade alla respondenter genom att personligen besöka dem. Enligt Patel och Davidsons (2003) beskrivning informerade vi alla respondenter om syftet med undersökningen, samt vilken typ av studie vi skulle genomföra. All denna information delade vi med oss till respondenter både vid första kontakten med dem samt i början av intervjuerna. Vi frågade även om de undrade över något kring intervjun.

De flesta av intervjuerna genomförde vi tillsammans, vilket innebär att en av oss var aktiv intervjuare medan den andra hade en passiv ställning. Den aktiva intervjuaren ansvarade för huvudfrågorna och den passiva intervjuaren ställde följdfrågor till respondenten där det passade. Den aktiva intervjuaren fick spela in medan den passiva antecknade. Alla intervjuer dokumenterades med hjälp av mobiltelefoner. Vi föredrog att spela in rösterna för att få en bättre ögonkontakt i samtalet. Anledningen till att vi valde detta arbetssätt var för att kunna ge respons till varandra och eventuellt ge förslag om förbättringar. Både de gemensamma och enskilda intervjuerna genomfördes på respektive förskollärares arbetsplats, för att skapa ett bra klimat med optimala förhållanden för en konstruktiv dialog i en avslappnad miljö. Enligt Brinkman och Kvale (2009) är det viktigt att intervjuerna genomförs i en trygg och avslappnad miljö.

4.4 Forskningsetiska aspekter

I vår kvalitativa studie informerades respondenterna i enlighet med Vetenskapsrådets hänvisningar. Enligt Vetenskapsrådet (2002) finns det fyra problemområden när det gäller forskningsetiska principer som en intervjuforskare bör uppmärksamma och reflektera över i en intervju undersökning. Dessa principer är: *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. Informationskravet innebär att forskaren skall upplysa de berörda om syftet med vetenskapliga arbetet. Samtyckeskravet innebär att den som medverkar i undersökningen har rätt till samtycke om deltagandet samt den kan avbryta sitt deltagande

utan att det ger negativa konsekvenser för deltagaren. Konfidentialitetskravet innebär att personuppgifter om deltagaren kan bevaras på ett sådant sätt att inga obehöriga ska kunna ta del av dem. Nyttjandekravet innebär att all data som samlas om enskilda personer endast får användas i forskningssyfte (Vetenskapsrådet, 2002).

4.5 Giltighet och trovärdighet

I en kvalitativ studie eftersträvas en god insikt i respondenternas uppfattning om ett ämne. Vi valde denna metod eftersom det var respondenternas tankar och åsikter vi ville komma åt i vår undersökning. Kvale och Brinkman (2009) beskriver att syftet med en kvalitativ forskningsintervju är att få en förståelse för vardagliga problem utifrån den intervjuades egen aspekt. Även Patel och Davidsson (2003) skriver att kvalitativa studier strävar efter att finna företeelser, att få förståelse genom tolkning av livsvärld.

Jacobsen (2002) menar att undersökningens upplägg påverkar trovärdigheten av det man undersöker. Därför var det viktigt för oss att noga planera hur undersökningen skulle genomföras. Bryman (2008) menar att i de fall där man inte är ensam i en undersökning är det viktigt att komma överens om hur man ska tolka resultatet. För att säkerställa trovärdigheten i vår studie analyserade vi våra inspelningar och anteckningar tillsammans för att komma fram till en gemensam tolkning av resultatet.

5. Resultatanalys

Vid analysdelen används en fenomenologisk ansats. Med detta menar vi att intresset i denna intervjustudie inte har varit att finna ett bestämt svar utan att undersöka hur respondenterna uppfattar och beskriver olika sociala fenomen. Kvale (2009) anser att fenomenologi i kvalitativa studier innebär att forskaren försöker förstå sociala fenomen utifrån respondenternas egna perspektiv. Bryman (2011) skriver att fenomenologin ser på mänskligt beteende som ett resultat av hur människor tolkar och förstår världen. Vi anser att en kvalitativ undersökning ger forskaren möjlighet att få en djupare förståelse av det problemområde denne vill undersöka i, eftersom det är respondenternas tankar och upplevelser man vill komma åt.

I resultatdelen av vår studie kommer vi att framföra förskollärarnas beskrivningar av olika arbetsätt med flerspråkiga barn i förskolan, vilket ligger till grund för och ger svar på syftet med denna undersökning. Våra frågeställningar handlar bland annat om förskollärarnas arbetsätt samt hem- och förskolemiljöns betydelse för flerspråkiga barns språkutveckling. Resultatdelen hanteras ämneskategoriskt utifrån de frågor som behandlades under intervjuerna,

för att se eventuella skillnader i det insamlade datamaterialet. En analys av förskollärarnas yttranden kommer att vävas in resultatredovisningen. De kategorier som lyfts fram här nedan är: *Inskolningsperioden på förskolan, modersmålets betydelse, språkstimulans, tillgängliga resurser, hemmiljö och förskolemiljö* samt *föräldrasamverkan*. I 5.1 Kort beskrivning av förskollärarna beskrivs studiens respondenter. Deras namn är kodade från A till G, för att det ska bli lättare att urskilja svaren.

Vi valde att transkribera intervjuerna direkt efter varje intervjutillfälle, för att komma ihåg de olika respondenternas utsagor. Patel och Davidson (2003) skriver att i en kvalitativ bearbetning av information är det viktigt att man skriver av intervju svaren en kort tid efter genomförandet eftersom detta underlättar bearbetningen av data. Transkriberingen av intervjuerna gjordes enskilt medan bearbetning av analysen genomfördes gemensamt. Vid transkriberingen undveks talspråk för att göra det lättare för läsaren att bilda en uppfattning av behandlade ämnen. När intervjuerna skulle analyseras läste vi det upprepade gånger både enskilt och tillsammans för att inte missa någon detalj som kunde vara viktig för vår undersökning. Patel och Davidsson (2003) påpekar att analysen av den insamlade data börjar efter att man har läst det flera gånger. Vi har även kritiskt granskat intervjuerna och vi har varit noggranna med att hitta relevanta citat för våra frågeställningar. Syftet med vår analysmetod var att hitta ett mönster i svaren vi fick av respondenterna under arbetets gång.

Resultatdelen är uppbyggd så att de citat vi anser vara relevanta under ett visst tema vävs in med egna tolkningar. Detta stöds av Patel & Davidson (2003) som säger att: ”Slutprodukten av en kvalitativ bearbetning är ofta att en text där citat från intervjuer eller observationsanteckningar varvas med egna kommentarer och tolkningar” (s. 120).

5.1 Kort beskrivning av förskollärarna

Vid beskrivning av förskollärarna väljer vi att fingera namnen för att hemlighålla deras identitet. Vi använder förkortningen *F* för *förskollärare* och ange de förskollärare vi har intervjuat i bokstavsordning. Tre av respondenterna har ett annat modersmål än svenska. Två av respondenter arbetar på förskolor där flerspråkiga barn inte är så många.

F-A är utbildad förskollärare och har lång arbetserfarenhet inom förskoleverksamheten. På den förskolan hon arbetar har de flesta av barnen svenska som förstaspråk.

F-B har en förskolläraryt utbildning i grunden. Han har arbetat länge på den nuvarande förskolan där ett stort antal flerspråkiga barn går.

F-C började arbeta som barnskötare och utbildade sig därefter till förskollärare. Hon är flerspråkig själv. Förskolläraren arbetar just nu på en förskola där flerspråkiga barn utgör majoriteten.

F-D är barnskötare i grunden men utbildade sig till förskollärare för några år tillbaka.

F-E arbetar på samma förskola som *F-D* och är utbildad förskollärare. På förskolan där *D* och *E* jobbar är majoriteten av barnen flerspråkiga.

F-F är utbildad förskollärare och har en lång arbetserfarenhet med flerspråkiga barn. Förskolläraren har arbetat i ett mångkulturellt väldigt länge.

F-G har en förskolläraryt utbildning, och har arbetat länge inom barnomsorgen. Hon har en stor erfarenhet av att arbeta med flerspråkiga barn.

F-H är utbildad förskollärare och har varit i tjänsten i några år. Flerspråkiga barn utgör minoriteten på den förskola hon jobbar på.

5.2 Förskollärarnas arbetsätt för förbättrande av förutsättningarna för flerspråkiga barns språkutveckling

Vid intervjutillfällena förklarade förskollärarna att de arbetar på olika sätt för att utveckla svenska språket hos flerspråkiga barn. En del förskollärare använder bland annat tydligt språk, bilder, sånger samt teckenkommunikation med flerspråkiga barn i sitt arbete. Vikten av att behålla sitt modersmål lyfts också fram i deras intervjusvar.

5.2.1 Inskolningsperioden på förskolan

Förskollärare C nämner att det är extra viktigt att knyta kontakt med föräldrarna, framförallt vid inskolningsperioden. Dessutom framförs vikten av att föräldrarna ska känna en trygghet, samt att de förstår innebörden av information som ges.

[...] Inskolningsperioden är väldigt viktig, det är där man möter barnet första gången med föräldrarna. Vi förskollärare ska ha förtroende för föräldrarna och barnen, samtidigt som de ska känna tillit till oss.

(Förskollärare C)

Förskollärare G förklarar att de utnyttjar den pedagogiska miljön till inskolningshjälp för att både komma på barnens intresse och behov samt att vidare arbeta med det.

[...] Vi använder även miljön som inskolningshjälp för att kunna se vad barnen har för intresse. Vi går efter barnens intresse och behov.

(Förskollärare G)

En del av förskollärarna nämner att det är en stor fördel att ha flerspråkiga förskollärare i sin verksamhet. Detta gör att vissa föräldrar och barn kan få extra hjälp och stöd för att begripa den språkliga kommunikationen mellan hem och förskola, samt vad gäller de vardagliga rutinerna. Några förskollärare säger att i de situationer där föräldrar inte behärskar det svenska språket alls eller där ingen av förskollärarna kan hjälpa till att tolka, kan man be om tolk.

[...] Vi har flerspråkig personal som kan tala en del av språken och detta underlättar vid övergångarna om barn och föräldrar inte har kommit i kontakt med svenska språket alls. Det är bra att förklara vad vi kommer att göra under tiden.

(Förskollärare B)

5.2.2 Modersmålets betydelse

Samtliga förskollärare berättar om vikten av att barnet behåller sitt andra språk. Enligt några förskollärare är det viktigt att föräldrarna pratar sitt modersmål hemma med sina barn.

[...] Det är viktigt att vi berättar för föräldrarna om flerspråkighetens betydelse, att de behåller sina språk som kommer gynna barnen i deras språkinläring i framtiden. Både språken växer av varandra, det är viktigt att behålla dem.

(Förskollärare H)

[...] Vi uppmuntrar alltid föräldrarna att de ska ha modersmål hemma. Både språken berikar varandra. Ju bättre man kan modersmålet, ju bättre svenska får man oftast. Det beror på hur mycket föräldrarna ägnar sig hemma åt barnen.

(Förskollärare B)

Alla förskollärare uppmuntrar föräldrarna till att prata sitt modersmål hemma. Detta bidrar till att barnen kan bygga vidare med nya språk. Detta lyfts fram som en viktig aspekt av samtliga förskollärare.

[...] Det är svårt att få modersmålsundervisning till de minsta barnen och ändå heter det att barnens språk byggs från ett års ålder till tre års ålder. Vi haft vilda diskussioner om, hur kan det få vara möjligt att man inte ger barnen det här språkflödet, det går lite emot.

(Förskollärare E)

En del av förskollärarna uttrycker sitt missnöje med att på senare tid har man bara modersmåls lärare till de äldre barnen på förskolan. Att kommunen numera erbjuder modersmåls träning bara för barn mellan fem och sex års ålder i förskolan och förskoleklassen anses som en problematik av samtliga förskollärare. Det kan hända att stora syskon får modersmålsträning men inte de yngre syskon som går på samma avdelning på grund av att de inte är berättigade till det. Detta gör att möjligheten till stimulans med hjälp av modersmålsträning för de yngre flerspråkiga barn försvinner vilket skulle kunna bidra med en betydlig språk utveckling

påpekar förskollärare B. Samtliga förskollärare uppmärksammar kravet i fråga kommunen om att det ska finnas minst fem stycken barn i gruppen för att kunna få modersmålsträning.

Vi har haft modersmåls lärare som kom en gång i veckan, men inte nu längre för det ska vara minst 5 barn i en grupp som har samma språk, vi har inte så många barn. Även vi förskollärare går på olika föreläsningar och kurser för att hjälpa de flerspråkiga barnen.

(Förskollärare D)

Förskollärare D och E anser att, som flerspråkigt barn, har man möjlighet till ytterligare språk, det vill säga ett eller två modersmål hemma och svenskan i förskolan och skolan. Förskollärare C säger att det viktiga är att aldrig skjuta undan ett språk, utan vara glad för flerspråkighet som man har användning för. Alla barn har rätt till språk. Samtliga förskollärarna tillägger att de försöker uppmuntra barnen till att känna sig stolta över flerspråkigheten men att när barnen kommer upp i skolåldrarna blir svenskan dominant.

5.2.3 Språkstimulans

För de barn som inte har kunskaper i svenska språket är det viktigt att man bland annat förenklar meningarna i början och samtalar med dem. Att man visar konkret och benämner saker i alla rutiner samt att man ger barnen orden de inte har, är en del av deras arbetsätt när det gäller språkstimulans för flerspråkiga barn, förklarar de flesta förskollärarna.

Man kan använda bilder. Använda kroppsspråket samt teckenkommunikation som är väldigt bra och förstärker språket. Att man är tydlig med språket och skulle barnen inte förstå det man säger tar man med de och visar.

(Förskollärare A)

Förskollärare E berättar att det har varit diskussioner om att det inte är bara tillsammans med barn med särskilda behov man ska använda teckenspråket, utan även med flerspråkiga barn. Man kan använda sig av så kallat *bildstöd* som visar vad olika tecken betyder både visuellt och skriftligt, förklarar hon. Detta för att ett barn som inte behärskar det svenska språket ska kunna göra sig förstått i början av sin tid på förskolan med hjälp av teckenkommunikation. Förskolläraren menar att på det sättet tar barnen till sig språket fort, samt får känna sig viktiga och trygga. Fördelen med detta kommunikativa verktyget är att det sker en snabb utveckling hos de barn som precis börjat lära sig svenska språket. Vidare berättar förskolläraren att man ska ge barnen ett språk i början och att det är naturligt att även vi människor använder oss av händerna för att göra oss förstådda. Det är teckenkommunikation överallt i världen var vi än finns, tillägger förskollärare E.

Förskollärarna anpassar sig språkligt efter barnens förutsättningar. All personal har lika mycket ansvar för alla barnen, dock har de särskilda ansvarsbarn som de har delat upp emellan sig. De har även ett gemensamt ansvar för att alla barn på förskolan ska ha det så bra som möjligt berättar förskollärare C. I det pedagogiska arbetet är det viktigt att arbeta efter barnens intresse och behov, anser förskollärarna. Barn lär sig i samspel med varandra och använder varandras kunskaper. Språkinläring på förskolan sker i alla situationer såsom i rutiner och i samspel mellan vuxna och barn, samt tillsammans med andra barn. Barn har lättare att ta till sig både språk och allmänna kunskaper när de gör saker tillsammans. Det är då oerhört viktigt att ge barn viktiga och intressanta upplevelser att prata om samt att få dem delaktiga. Att barn lär sig bäst i roliga och betydelsefulla sammanhang är en av de viktiga aspekterna förskollärarna lyfter fram.

[...] Vi använder mycket bilder, flanosagor med bilder och figurer. Vi delar oss även i mindre grupper, har mycket lekar.[...] Närvarande pedagoger, visa varje barn att vi tror på dem och att dem kan. Ge barnen den tid de behöver och inte ha bråttom. Struktur är viktigt också.

(Förskollärare D)

[...] Det är ett värde att det är barn som har ett annat språk, det är något som vi andra kan lära oss utav. [...] Vi arbetar mycket med språk, sagor, musik, rim och ramsor även om det är på svenska gynnas då båda språken.

(Förskollärare H)

Samtliga förskollärare berättar att de brukar dela in sig i smågrupper för att barn ska få tillfälle att komma till tals. Barn mår bättre i mindre grupper och i stora grupper blir det inte mycket tid att prata. De flesta av förskollärarna nämner leken och dess betydelse för barnen. Det är genom lek barnen lär sig och det ska ske på ett lustfyllt sätt. Samtliga förskollärare berättar att de bland annat genomför olika aktiviteter med barnen såsom gymnastik, rörelse, skapande, musik för att hjälpa dem vidare i sin språk utveckling. Förskolläraren C berättar att skulle ett barn behöva extra träning är den ansvarande förskollärarens uppgift att arbeta med det barnet under vissa tider. Alla förskollärare är överens om att det är viktigt att man läser böcker tillsammans, använder rim, ramsor och sjunger mycket för att ge barnen språklig stimulans. Förskollärare B menar att läsandet av böcker skall anpassas till barnens nivå. Detta för att få en så rättvis inläring som möjlig. De flesta av förskollärarna tycker att det är viktigt, att som förskollärare, vara där barnen är för att ge dem ord och bygga på det språkliga. Förskollärare E förklarar vikten av det dagliga samtalet. Hon menar även samlingar uppmärksammas, då man använder bilder på de barn som saknas och pratar om dem som är sjuka, lediga eller har åkt bort.

Samtliga förskollärare är medvetna om att barn lär sig olika. Förskollärare D berättar att man måste se barnens utveckling, och bestämde sig därför för att göra pärmar till barnen. De innehåller bland annat barnens familjer, självporträtt, favoritmat och så vidare. Förskolläraren uppdaterar dessa pärmar flera gånger per termin. Detta arbetssätt hjälper förskollärarna i bedömningen av hur långt barnen har kommit i sin språkutveckling.

[...] En del lär sig snabbt och en del sitter tysta väldigt länge och efter kanske ett halvt år börjar prata, detta kallas att ”barnet spelar in”.

(Förskollärare E)

5.2.4 Tillgängliga resurser

Förskollärarna ser på sina flerspråkiga arbetskamrater som en tillgång i arbetet med flerspråkiga barn. Samtliga förskollärare tycker att det är viktigt med kommunikation med barnen på förskolan samt att det är en fördel att ha en flerspråkig personal som kan barnets språk. Exempelvis säger förskollärare C:

[...] Det kan vara personal från en annan avdelning vi vet att hon har samma språk som det flerspråkiga barnet. När vi har svårt att förmedla om vad vi ska göra är det bra att vi har den flerspråkiga förskolläraren som vi ber att komma in och prata med barnet på sitt språk samt förklara vad saken handlar om.

(Förskollärare C)

Förskollärare B menar, att ha personal som kan barnets modersmål, underlättar mötet med barnen som ännu inte har utvecklat det svenska språket, men också vid inskolningen. Den flerspråkiga personalen som kan barnets modersmål, får gärna använda sig av det språk som barnet talar på förskolan. Detta för att kunna förstå vad barnen vill, men också för att berätta om det som kommer att hända på förskolan under dagen. Samtliga förskollärare tycker att det är en fördel att ha tillgängliga flerspråkiga förskollärare och att man kan använda sig av deras språkliga förmågor när det behövs.

[...] Vi tycker att det är jätteviktigt med språk. De flesta av oss personalen här har ett annat modersmål än svenska. Det är en rikedom och det är något man ska ta vara på.

(Förskollärare C)

Förskollärare C förklarar att de är språkintresserade för att de själva är flerspråkiga. Förskolläraren G menar att hon ser på de äldre barnen på förskolan som resurser i flerspråkiga barns språkutveckling. De flesta av förskollärarna menar att, i en förskola där de flesta barnen är flerspråkiga, kan de äldre barnen hjälpas åt med språket i olika situationer som uppstår under förskolans vardag. Förskollärarna påpekar att barn lär sig av varandra och att vi som förskollärare ska visa att vi har förtroende för dem. Förskolläraren H anser att barn föds kompetenta samt att förskollärarna ska ge det stöd och den hjälp barnen behöver för en bra språkutveckling. Förskollärarna F

och G menar att de barn som redan har ett bra ordförråd får ett bättre självförtroende och tillit till sin egen förmåga genom att hjälpa de barn som har få ord i det svenska språket

[...] Andra barn på avdelningen hjälper till och gör saker tillsammans. Att de kommer igång och använder kroppen, använder gester samt upplever saker tillsammans är viktigt.

(Förskollärare F)

[...] Jag tänker på äldre barn som vi kan använda som resurser, som kan användas som hjälp medel. Här upplever barnen saker tillsammans och samspekar med varandra.

(Förskollärare G)

Förskollärarna ser även modersmållärare som resurs för förskolan som kan användas för barnens vidare språkutveckling. Förskolläraren D uttrycker bland annat att det inte är logiskt att man nu för tiden begränsar möjligheterna till att ha modersmållärare på förskolan, eftersom det finns forskning som visar modersmålets betydelse för barnens vidare språkutveckling. En del av förskollärarna uttrycker att de även ser på föräldrar som resurser som kan hjälpa till när barnen ska utveckla sitt modersmål. De flesta av förskollärarna tycker att det är viktigt för barnen att föräldrarna pratar sitt modersmål med dem, eftersom det är på sitt eget språk de kan uttrycka sig bäst. Detta anser de bidrar till att barnen lär sig det svenska språket bättre, eftersom de kommer att ha en bra grund att stå på när de utvecklar ytterligare ett språk. Samtliga förskollärare anser att det är viktigt att ta vara på föräldrarnas kunskaper, för att kunna hjälpa barnens språkutveckling på bästa sätt.

Förskollärare D anser att kompetensutveckling är en viktig del av arbetet på förskolan. Hon betraktar de förskollärare som ständigt strävar efter att utveckla sig i arbete med flerspråkiga barn som resurser. Syftet är att förskollärarna ska utveckla och förbättra sina kunskaper och kompetenser i att bemöta flerspråkiga barn.

[...] Vi går på olika föreläsningar och kurser för att utveckla vårt pedagogiska arbete med flerspråkiga barn.

(Förskollärare D)

5.2.5 Hem- och förskolemiljö

Förskollärarna anser att det är viktigt att utforma förskolans miljö efter barnens behov. Det är viktigt att alla barn känner att de *kan* och blir sedda på förskolan för att få förtroende till sin egen förmåga.

[...] Miljön ska utformas efter barns behov och intresse. Barnen ska känna att hon och han är viktig. Där hon/han är och får uppmuntran och blir sedd. Det har varje barn rätt till att bli sedd och uppmuntran, ”jag är bra, jag kan”.

(Förskollärare C).

Det är viktigt som förskollärare att tänka på att möta de flerspråkiga barnen där de är i sin språkutveckling anser förskollärare C. Det påpekas även att det tar tid att lära sig ett nytt språk, därför ska förskollärarna ge den tid barnen behöver för att kunna utveckla sig. En del förskollärare anser att vissa barn lär sig det svenska språket fortare än andra vilket kan bero på olika faktorer. Att förskolans miljö är en tillåtande miljö där man möjliggör barnens språkutveckling är exempelvis viktig, dessutom behöver barn känna sig trygga för att de ska kunna utvecklas. Barnens olika språk bidrar till att barnen har bättre förståelse för varandras olikheter och likheter anser förskollärarna F och G. Det är viktigt med en bra struktur i förskolans miljö för de flerspråkiga barnen säger båda förskollärarna A och D.

[...] Tror att det är väldigt bra att man har en strukturerad miljö, att man inte har allt för rörigt runt omkring sig utan att de vet vad de ska göra i de olika rummen. Att i detta rum målar vi, i detta rum bygger vi. [...] att man kanske har bilder på vad man har i sina lådor, till exempel sitt lego, klossar, att man har det uppdelat.

(Förskollärare A).

Förskollärare A påpekar att miljön inte ska vara för rörig, utan det ska vara lätt för de flerspråkiga barnen att hitta det de behöver på förskolan. En del av förskollärarna tycker att miljön ska tala till barnen vad de ska göra i de olika rummen. Förskollärare H berättar att alla rum på förskolan har sitt språk, det vill säga att man använder olika begrepp efter vad det är för aktivitetsrum.

[...] Att man även utnyttjar de olika rummen på förskolan, varje rum har sitt språk och då får man ett rikare språk (Förskollärare H).

Ett annat sätt för att kunna underlätta för barnen, är att använda sig av bilder på olika föremål för att tydliggöra för barnen som inte har det svenska språket med sig.

[...] Miljön både inne och ute ska vara lockande för barnen. Det är genom lek barnen lär sig. När man gör i ordning rum tänker man på barnen och att det ska vara tillåtande. Att de ska känna, färger, lukta och kunna ta själva. Genom att erbjuda alla dessa rum vill barn vill leka med varandra.

(Förskollärare D).

Förskolläraren D menar att miljön är viktigt för barnen. Hon menar att som förskollärare behöver man tänka på både inne- och utemiljön på förskolan. Leken är en viktig del i barnets lärande. De flesta förskollärarna är överens om att barn lär sig med alla sina sinnen, därför är det viktigt att barnen får möjlighet till utveckling av dessa. Förskolan ska vara utformad så att den möjliggör för barnen att utvecklas på olika sätt. Bland annat genom drama, sång och bild. Att ha olika material tillgängliga i de olika rummen hjälper barnen att använda sig av sin kreativitet och komma igång med sin utveckling och lärande. Samtliga förskollärare menar att barnens uppväxtmiljö samt förskolans miljö har en stor betydelse för barnets språkutveckling och inläring.

[...] Bor man i ett område med väldigt mycket invandring, då har barnen mycket svårare att anamma det svenska språket. [...] Däremot skulle de här barnen hamna i en klass där det var mer blandning skulle det vara enklare för de att ta till sig svenska språket.

(Förskollärare E)

Förskollärare E anser att, i ett område där de flesta barn är flerspråkiga, tar det längre tid för barnen att lära sig det svenska språket. Hon tycker att barnen får sämre uttal än de barn som går på förskolor där majoriteten av barnen är svensktalande. Alla förskollärarna är överens om att hemmiljön har stor påverkan på barnens språkutveckling. Förskollärarna menar att hur bra barnen språkligt utvecklas, kan bland annat bero på hur mycket föräldrarna engagerar sig för att komma in i det svenska samhället.

En del förskollärare menar att de föräldrar som har kommit ut i arbetslivet i det svenska samhället, visar mer engagemang i sina barns språkliga utveckling. Några förskollärare påpekar att det inte bara är hemmiljön som påverkar hur barn utvecklas språkligt, utan att det även kan finnas andra faktorer som orsakar att ett barn utvecklas långsammare språkligt.

[...] Jag känner att det är lättare för flerspråkiga barn vars föräldrar är upplysta om hur viktigt det är att man kommer ut i det svenska samhället och lär sig svenska språket.

(Förskollärare A)

5.2.6 Föräldrasamverkan

Samtliga förskollärarna nämner att det är viktigt att uppmärksamma föräldrarna på att de kan bidra till sina barns språkutveckling genom att läsa för dem.

[...] Vi pratar naturligtvis med föräldrarna om vikten av att läsa, vikten av att lyssna på sagor och prata mycket med barnen. Sedan får man inte glömma heller att många av våra föräldrar kanske kommer från länder där de inte har haft möjlighet att gå i skolan.

(Förskollärare D)

Förskollärare D påpekar att, som förskollärare ska man vara medveten om att vissa av föräldrarna kan komma från länder där föräldrarna inte har fått någon utbildning alls. Dock anser förskolläraren att det är viktigt att man upplyser föräldrarna att de kan ta hjälp av ljudböcker, sagor och cd skivor som finns i olika språk. Förskollärare B berättar att det är viktigt både som förälder och förskollärare att ofta tala *med* barnet och inte tala *till* barnet. Det vill säga, inte bara tala om vad barnet ska göra, utan att man lyssnar på dem också. Ett bra samarbete med föräldrarna är viktigt för barnens utveckling i helhet anser förskollärarna.

[...] När jag har utvecklingssamtal tar jag upp med de flerspråkiga föräldrarna att de är viktiga för sina barn. I första hand kommer föräldrarna för barnen och sen blir förskolan ett komplement till hemmet bara.

(Förskollärare E)

Förskollärare E tycker att det är viktigt att båda föräldrarna är engagerade i barnens språkutveckling och i det som händer på förskolan. Hon menar att föräldrarna har det största ansvaret för sina barn och att förskolan bara är ett komplement till hemmet. Hon tycker att det är viktigt att påpeka för föräldrarna att de tar med sig sina barn överallt för att de ska kunna uppleva saker tillsammans, att de exempelvis talar sitt modersmål när de handlar, att de sätter ord på allt de gör tillsammans på så sätt bidra till sina barns språkutveckling.

[...] Vi poängterar att det är viktigt för barnen med sitt språk hemma. Prata med dem även om barnen svarar på svenska. Det tar längre tid att lära sig de får jobba med båda språken.

(Förskollärare F)

Förskollärare F tycker att föräldrar kan bäst ge modersmål till sina barn. Det är viktigt att barnen får prata sitt modersmål hemma och att föräldrarna uppmuntrar även om de svarar på svenska. Att lära sig språk tar tid. Det som är viktigt här är inte tiden, anser förskollärarna, utan att lära sig båda språken tillräckligt bra. Förskollärare A berättar att de uppmuntrar föräldrar till att prata sitt modersmål med sina barn hemma.

[...] Samarbete angående språkutveckling med föräldrar har inte varit aktuellt, det enda är att vi försöker uppmuntra de att tala sitt språk hemma. Det är för att föräldrarna kan uttrycka känslor på ett helt annat sätt än det pratade svenska språket som de inte själva kan.

(Förskollärare A)

6. Diskussion

Diskussionsdelen inleds med en metoddiskussion där vi lyfter fram det som har upplevts bra och mindre bra i metoden. Efteråt diskuteras våra resultat och vi kopplar dem till tidigare forskning, samt beskriver våra egna erfarenheter och tankar som vi har fått under studiens gång. Diskussionsdelen avslutas med en sammanfattning och förslag till vidare forskning.

6.1 Metoddiskussion

I vår studie valde vi att använda oss av kvalitativ metod eftersom denna typ av undersökningsmetod passade bra för vår studie för att den gav möjlighet till en fördjupad förståelse av respondenternas uppfattningar. Vi anser forskaren har en möjlighet till att se, höra och genomföra ett samtal med respondenterna i en kvalitativ studie, jämfört med en kvantitativ studie där den personliga kommunikationen inte sker på samma sätt. Vi valde att intervjua åtta förskollärare och de frågorna som vi ställde till dem var öppna frågor. Detta för att få så djupa svar som möjligt eftersom det var förskollärarnas uppfattningar vi ville komma åt. I början ville vi även göra observationer till vår undersökning för att ge en större trovärdighet, men vi avråddes från att göra det på grund av att en sådan undersökning skulle kräva ännu mer tid. Även när det gäller antalet respondenter var vi tvungna att begränsa oss till åtta personer, för att klara av att transkribera och göra en fördjupad analys av alla svar på ett så bra sätt som möjligt. Enligt Jacobsen (2009) ska antalet respondenter inte vara för många på grund av att det blir tidskrävande att fördjupa sig i respondenternas svar, samt hitta det som är unikt.

Innan intervjuerna genomfördes valde vi först att göra en pilotintervju eftersom vi ville utvärdera våra frågor och göra ändringar om det skulle behövas. Vi ville få ut så mycket svar som möjligt som kunde vara viktig för vår studie, därför valde vi att intervjua respondenterna på deras arbetsplatser vilket kändes som en naturlig och avslappnad miljö för dem. Alla intervjuerna genomfördes i enskilda rum, vilket gjorde att våra samtal kunde flyta på utan några större avbrott och störande ljud. Vid intervjutillfällena användes ljudinspelning, samt anteckningar för att vara säkra på att vi inte missade någonting.

6.2 Resultatdiskussion

Sedan vi började med vår studie har vi själva diskuterat om flerspråkighet och dess betydelse i förskolor och skolor. Som i inledningen nämndes är vi själva flerspråkiga och har barn som har gått i svenska förskolor. Vi kom till Sverige som vuxna och har därför inga upplevelser från någon förskola eller skola här. I denna studie kan vi dra slutsatsen att alla förskollärare vi intervjuade är positiva till flerspråkighet samt uppmärksammar dess betydelse för

språkutveckling. En del respondenter såg möjligheter istället för hinder i sitt arbete med flerspråkiga barn vilket vi upplever som en positiv utveckling. Ladberg (2000) anser att det behövs ett målmedvetet arbete av förskollärarna för att ge en positiv bild av flerspråkighet. Vidare skriver Ladberg att ha kunskaper om flerspråkighet gör att vi blir mer medvetna om att barns språkinläring kräver rätt förutsättningar.

I vår studie har vi medvetet valt att göra intervjuer på förskolor i olika sociokulturella miljöer, för att se hur förskollärare på olika förskolor och sociokulturella miljöer arbetar med flerspråkiga barns språkutveckling. Vi har själva vikarierat på olika förskolor innan vi började vår högskoleutbildning. De erfarenheter vi har både från arbetslivet och verksamhetsförlagda utbildningen säger oss att förskollärarna arbetar på olika sätt när det gäller språkutveckling för flerspråkiga barn. Det resultat vi har kommit fram till är att förskollärarnas arbetsätt med flerspråkiga barn skiljer sig beroende på förskolans resurser och antalet barn. Det visade sig att, på de förskolor som ligger i mångkulturella områden, arbetar förskollärarna medvetet med flerspråkiga barns språkutveckling, medan andra inte gör det. Även under den verksamhetsförlagda utbildningen har vi sett varierande arbetsätt med flerspråkiga barn. På vissa förskolor var det fler barn med utländsk bakgrund, medan på andra var det färre. Då kunde vi se hur förskollärarnas kunskaper och erfarenheter skiljde sig från varandra. Förskollärare med lång arbetserfarenhet med barn, hade ett medvetet bemötande och förhållningssätt till barn och föräldrar med annan språktillhörighet. Vi menar då att hur förskollärare förhåller sig till barns flerspråkighet, har en stor betydelse för hur dessa barn vill utveckla sitt andra språk. I *läroplanen för förskolan* står det att barn är olika samt att förskoleverksamheten skall anpassas efter varje barns behov och förutsättningar. Det står även att personalens förhållningssätt påverkar kontakten med barn och föräldrar med en annan språklig bakgrund (Skolverket 2010).

En annan viktig aspekt som uppmärksammas av förskollärarna är det första mötet med flerspråkiga barn och familjer under inskolningsperioden. De flesta av förskollärarna tycker att det är viktigt att skaffa en bra kontakt med föräldrarna särskilt vid inskolningsperioden. Det påpekas även att föräldrarna ska känna sig trygga och att både förskollärarna och föräldrarna ska ha förtroende för varandra. Vårdnadshavarna måste förstå information om verksamheten. En annan förskollärare berättar att de även använder miljön till inskolningshjälp för att se vad barnen har för intresse och behov för att sedan vidare arbeta med det. De som arbetar på förskolan, menar Calderon (2004), har ansvaret att utveckla en tillitsfull relation mellan personalen och familjen: ”Att satsa på en god relation redan första dagen som barnet och föräldrarna kommer till förskolan lägger grunden för ett bra samarbete framöver” (s. 15). Även Nauckler

(1989) skriver att förskollärarna först och främst ska träffa föräldrarna innan de tar emot invandrarbarn. Första samtalet ska gå ut på att skaffa information om familjens bakgrund och kultur, samt ge information om den svenska förskolans syfte och uppdrag. Den första kontakten med barnets föräldrar har en stor betydelse för det fortsatta arbetet med hela barnets situation, tillägger Nauckler.

En del förskollärare berättar att det är en fördel att ha flerspråkig personal i verksamheten för att det generellt underlättar arbetet med barn och föräldrar. Vi har också erfarenheter av att flerspråkig personal kan ge extra stöd och hjälp till föräldrar och barn både vid inskolningen och i det fortsatta arbetet med barnet. Calderon (2004) menar detsamma, nämligen att en flerspråkig personal är betydelsefull för barns språk- och identitetsutveckling.

Alla förskollärare vi intervjuade berättar att det är viktigt att föräldrar behåller sitt språk genom att de pratar det hemma med sina barn. De flesta är eniga om att båda språken växer av varandra, samt att modersmål ger förutsättningar till att barn klarar sig bättre på andra språk.

I resultatet av denna studie finner vi en annan aspekt som de flesta förskollärare påpekar, att modersmålsträning numera erbjuds endast till äldre barn, det vill säga från fem år och uppåt. Förskollärarna uppfattar det som negativt för bland annat de yngre barn som förlorar möjligheten att stimuleras av sitt modersmål vilket skulle bidra till en bättre utveckling på båda språken. Det är viktigt anser vi, att även små barn får en modersmålsträning från grunden, som ger förutsättningen till att bygga på ett nytt språk. I *Läroplanen för förskolan* framgår det att förskolan har i uppdrag att se till att barn med annat modersmål får stimulans för att stärka språkutvecklingen av sitt eget modersmål och det svenska språket:

Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Av skollagen framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål

(Lpfö 98 s. 9)

Det finns en stor uppmuntran från förskollärarna, som menar att barn ska vara stolta och glada över sin flerspråkighet. Ladberg (2000) påpekar att ett barn behöver alla sina språk, därför är det viktigt att omgivningen stödjer barns flerspråkighet. En del av förskollärare tillägger att barnen positiva till flerspråkighet samt att båda språken växer jämnsides, men uppe i skolåldrarna blir svenskan dominant vilket leder till att barn skäms för sitt modersmål. Vi har egna erfarenheter av våra barn och vi upplever att de gärna pratade modersmålet hemma när de var yngre men när de blev äldre tog svenska språket alltmer över. Även om vi pratar på

modersmål svarar de på svenska. Att svenska språket dominerar hos äldre flerspråkiga barn kan ha med stimulansen från skolan att göra. Vi anser att det dels beror på hur skolan bemöter dessa barn och dels på hur kompisarna resonerar kring språk. I och med att det finns en stor uppmuntran från förskollärarna till föräldrarna att prata sitt modersmål hemma, blir föräldrarna mer uppmärksammade på det. Att de äldre barnen inte fortsätter tala sitt språk kan också bero på hur föräldrar förhåller sig till flerspråkighet.

I resultatdelen av denna studie kom vi fram till att de flesta av förskollärarna är eniga om att det är viktigt att vara tydligt i språket samt sätta ord på saker. Det är varierande arbetssätt kring språkstimulans för flerspråkiga barn på de olika förskolorna. En del förskollärare anpassar medvetet sin verksamhet efter flerspråkiga barn medan de andra arbetar mindre med det. Många förskollärare anpassar sig språkligt efter barnens förutsättningar, de arbetar bland annat med bilder, flanosagor, läser böcker, rim och ramsor samt sjunger med barnen. De flesta av förskollärarna använder sig även av kroppsspråk och tecken kommunikation som förstärker språket i kommunikation med dessa barn. Det kommunikativa verktyget hjälper flerspråkiga barn att anamma sig svenska språket lättare samt, att det sker en snabb utveckling, påstår de förskollärare som använder det i sitt arbete. Förskollärarna anser att barn lär sig i samspel med varandra och använder varandras kunskaper. Våra egna erfarenheter med barn utifrån verksamhetsförlagda utbildning och arbetsliv kan vi hålla med om att barn lär sig av varandra samt drar nytta av varandras kunskaper. Några av förskollärarna berättar om att de ser på flerspråkiga barns språkutveckling som en process som pågår hela tiden, samt att barn lär sig genom gemensamma upplevelser på förskolan. Vi vill även uppmärksamma lekens betydelse för barns språk och allmänna kunskapsinläring, som en del av förskollärarna nämner. Barn tar till sig kunskap vid roliga samt värdefulla sammanhang anser vi. Det krävs att leken är rolig och lustfylld för att barnen ska anamma sig olika kunskaper enligt våra erfarenheter. Som de flesta av förskollärarna nämner, tycker vi att det är viktig att barn får möjligheten att komma till tals, att få använda sitt språk. Vi anser att detta kan möjliggöras av förskollärarna genom att dela barnen i mindre grupper. Ett annat sätt att hjälpa barnen att utveckla sitt språk är att arbeta som ”närvarande pedagog”, det vill säga att ge barnen de ord de inte har för vidare språkbyggnad, som en del av förskollärare berättar och som vi håller med om.

En viktig aspekt vi vill lyfta fram här i diskussionen är att enligt våra verksamhets förlagda utbildning har vi sett skillnader kring hur barn förhåller sig till sin flerspråkighet. På de förskolor där det finns ett medvetet arbete med språkstimulans för flerspråkighet är barnen mer öppna, vågar prata sitt modersmål med varandra samt visar en stolthet över sin ”dubbla kul-

tur”. Medan, på de andra förskolorna med mindre språkstimulans, är flerspråkiga barn blyga och vågar inte tala sitt modersmål. Ladberg (2007) påpekar att, hur omgivningen ser på flerspråkighet, beror på om barnen är i enspråkig eller flerspråkig miljö. Skulle omgivningen uppmuntra till flerspråkighet och ge det ett värde skulle det kännas naturligt för barnen att använda alla sina språk.

Under analys av resultaten fick vi uppfattningen om att förskollärarna i sitt arbete med flerspråkiga barn hade ett sociokulturellt perspektiv på lärande och språkutveckling. De flesta av förskollärarna var medvetna och såg på flerspråkiga personalen, föräldrarna och de äldre barnen som en tillgång i arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling. Förskollärarna menade att föräldrarna var de som kunde ge sina barn språket på bästa sätt. Av de svaren som vi fick under vår studie kom vi fram till att förskollärarna såg på flerspråkiga barns språkutveckling som en process som pågår hela tiden. Barnen lärde sig nya ord och begrepp av varandra genom att de fick uppleva saker tillsammans på förskolan. Säljö (2009) skriver att människan från födseln försöker få en social kontakt med andra och utvecklar olika typer av samspel med personer i sin närhet. Vidare skriver Säljö att språket utvecklas som ett medel för att hålla kommunikationen levande. I ett sociokulturellt perspektiv av lärande har kommunikationen en central betydelse. Vi anser att kommunikationen utgör en viktig del i barns språkutveckling, vi håller med förskollärarna som säger att som förskollärare ska man både prata med barnen och lyssna till dem. Hem och förskolemiljö är viktiga aspekter för barns språkutveckling berättar samtliga förskollärare. Som förälder och förskollärare behöver vi tänka på att barn ska få möjlighet till att utveckla sitt språk både hemma och i förskolan, miljöerna går in i varandra anser vi. Att förskolemiljön skall vara väl strukturerad, för att underlätta både för förskollärare och barn, kan vi dra som slutsats utifrån insamlade datamaterialet och våra erfarenheter. Några förskollärare väljer att utforma förskolemiljön efter barnens behov och intresse i sitt arbetssätt. Vi tolkar det som att arbete bidrar med möjligheter som gynnar barn i sin språkutveckling.

En av förskollärarna uttrycker att barn föds kompetenta och att förskollärarna ska visa att de tror på barnen. Calderon (2004) skriver att barn kommer med olika erfarenheter och kompetenser till förskolan och hon menar att det är förskollärarnas uppgift ta vara på barnens olika kompetenser. Det är viktigt att se på varje barn som det kompetent samt erbjuda en pedagogisk miljö som ger barnen lust att lära, leka och utforska. Vi vill också påminna om vikten av att uppmuntra barnens självförtroende både som förskollärare och föräldrar. Vi anser att barnen behöver bli sedda och känna sig viktiga.

Ett annat viktigt ämne som tas upp i intervjuerna är föräldrasamverkan. I *Läroplan för förskolan* står det att förskollärare ansvarar för att ge föräldrarna möjligheter till delaktighet i verksamheten (Skolverket, 2010). Enligt förskollärarnas utsagor tänker de olika kring föräldrasamverkan i flerspråkiga barns språkutveckling. Förskollärare som arbetar på förskolor i mångkulturella områden tycker att det är oerhört viktigt att få föräldrar delaktiga i verksamheten, för att hjälpa flerspråkiga barn vidare i språket. Medan de förskollärare som hade mindre erfarenheter av flerspråkiga barn inte visar något särskilt intresse för att ta vara på föräldrarnas kunskaper för barns utveckling i sin flerspråkighet. Den typen av samarbete anses vara mindre viktig. Vi är då kritiska till det ställningstagande och vill framföra att oavsett i vilken socio-kulturell miljö förskolan ligger är det viktigt att förskollärare strävar efter ett gott samarbete med föräldrar för att hjälpa barnen i sin utveckling, både språkmässigt och allmänkunningsmässigt.

6.3 Sammanfattning

I studien har förskollärarnas arbetssätt med flerspråkiga barns språkutveckling i förskolan undersökts. Kvalitativ metod användes i studien och åtta förskollärare som arbetar i olika förskolor blev intervjuade, varav tre av de flerspråkiga. Studien genomfördes i olika förskolor i olika sociokulturella miljöer. I resultatet kom vi fram till att, i förskollärarnas arbetsätt, råder det vissa skillnader. Förskollärare med en större erfarenhet hade ett mer medvetet arbetssätt med flerspråkiga barns språkutveckling. Samtliga förskollärare tyckte att modersmål har en stor betydelse för barns vidare språkutveckling. Dessutom lyftes vikten av samarbete med föräldrar fram. Alla förskollärare var positiva till flerspråkighet hos barn även om vissa av dem arbetade mindre medvetet med flerspråkiga barns språkutveckling. Det visade sig att de förskollärare vi intervjuade arbetade på olika sätt med den pedagogiska miljön på förskolan. En del förskollärare tyckte att miljön är den "tredje pedagogen" och att den ska vara inbjudande. Hur den pedagogiska miljön är utformad påverkar flerspråkiga barns språkutveckling. Det är även viktigt att miljön är väl strukturerat vilket ger en trygghet till barn på förskolan.

I *Läroplanen för förskolan* framgår det att förskolan har för uppdrag att ge alla barn som har ett annat modersmål möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt eget modersmål. (Skolverket, 2010). I bakgrunden har vi belyst olika forskning och synsätt när det gäller arbetssätt med flerspråkiga barns språkutveckling. Ladberg (2002) anser att barn behöver alla sina språk, därför krävs det ett medvetet arbete från föräldrar, förskola och skola för att ge en positiv bild av flerspråkighet. Skans (2011) skriver att det krävs en större språklig medvetenhet bland förskollärare samt att koppla språkinläring till ett ämneslärande. I motsats till Cal-

deron (2004) menar att i förskolans arbetssätt behöver förskollärare utgå från det kompetenta barnet och erbjuda en pedagogisk miljö som ger möjlighet till att barn utvecklar sitt språk genom lek, lärande och utforskande. SAjmnAammanfattningsvis kan vi säga att forskarna har olika syn på hur förskollärare ska arbeta med flerspråkiga barns språkutveckling, samt att det inte finns några färdiga svar. Utan det gäller att förskollärare alltid strävar efter att hitta nya arbetssätt i samband med att vårt samhälle blir allt mer mångkulturellt.

6.4 Förslag till vidare forskning.

Som förslag till vidare forskning kan vi säga att det skulle vara spännande att undersöka hur flerspråkiga barn uppfattar sin situation i förskolan och hur de anser att de blir bemötta i sin flerspråkighet av förskollärarna?

7. Referenslista

- Arnvist, A.(1993). *Barns språkutveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Benckert, S., Håland, P., & Wallin, K. (2008). *Flerspråkighet i förskolan: en referens och metodmaterial*. Stockholm: Liber Distribution.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Calderon, L. (Red.). (2004). *Komma till tals. Flerspråkiga barn i förskolan*. Stockholm: Liber..
- Jacobsen, D.G. (2002). *Vad hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S., & Brinkman, Svend. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Ladberg, G. (2000). *Tala många språk*. Stockholm: Carlsson bokförlag.
- Ladberg, G. (2007). *Barn med flera språk*. Stockholm: Liber.
- Loken.A., & Melkraaen, Å.(1996). *Fånga språket! När svenska är barnens andra språk*. Hässelby: Runa förlag.
- Naucér, K., Welin, R., & Ögren, M. (1998). *Kultur och språkmöten – om tvåspråkighet på förskolan*. Författarna och utbildningsförlaget. Helsingborg: Schmidts Boktryckeri.
- Patel, R., Davidson, B.(2003). *Forskningsmetodikens grunder-Att planera genomföra och rapportera en undersökning*. Lund. Studentlitteratur.
- Sandvik, M., & Spurkland, M. (2011). *Språkstimulera och dokumentera i den flerspråkiga förskolan*. Lund: Studentlitteratur
- Skans, A.(2011). *En flerspråkig förskolas didaktik i praktiken*. Malmö: Holmbergs.
- Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan. Reviderad 2010*. Stockholm.
- Skutnabb-Kangas, T. (1981). *Tvåspråkighet*. Lund: Liber.
- Svensson, A. (1998). *Barnet språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur.
- Svensson, P.G.,& Starrin, B.(Red.). (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund : Studentlitteratur.
- Säljö, R. (2008). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad den 23 maj 2012 från:
http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf

Bilaga

Intervju frågor:

1. Hur bemöts ett flerspråkigt barn redan vid första tiden på förskolan?
2. Hur går ni tillväga för att stimulera flerspråkiga barns språkutveckling?
3. Vad använder ni för verktyg för att kommunicera med barnet?
4. Har ni tillgång till några andra resurser när det gäller flerspråkiga barns språkinläring?
5. Vilka flerspråkiga barngrupper vänder sig era planerade aktiviteter till?
6. Hur ser ni på språkutvecklingen hos barn som är två eller flerspråkiga?
7. Vilken betydelse anser ni miljön har för barnens språkutveckling? Hur påverkas barnets språkutveckling av miljön?
8. Finns det något samarbete mellan förskolan och hemmet? I så fall hur mycket bidrar föräldrarna för att stimulera barnens språkutveckling?
9. Barn har olika socioekonomiska förutsättningar hur anser ni att detta påverkar barnets språkutveckling?